

Danskernes Historie Online

Danske Slægtsforskeres Bibliotek

Dette værk er downloadet fra Danskernes Historie Online

Danskernes Historie Online er Danmarks største digitaliseringsprojekt af litteratur inden for emner som personalhistorie, lokalhistorie og slægtsforskning. Biblioteket hører under den almennyttige forening Danske Slægtsforskere. Vi bevarer vores fælles kulturarv, digitaliserer den og stiller den til rådighed for alle interesserede.

Støt vores arbejde – Bliv sponsor

Som sponsor i biblioteket opnår du en række fordele. Læs mere om fordele og sponsorat her: <https://slaegtsbibliotek.dk/sponsorat>

Ophavsret

Biblioteket indeholder værker både med og uden ophavsret. For værker, som er omfattet af ophavsret, må PDF-filen kun benyttes til personligt brug.

Links

Slægtsforskerens Bibliotek: <https://slaegtsbibliotek.dk>

Danske Slægtsforskere: <https://slaegt.dk>

nøgle•hullet

31. ÅRGANG
NR. 3 • 2014

TIL LOKAL-
HISTORIEN

NYT FRA LOKALHISTORISK ARKIV & FORENING I ALLERØD KOMMUNE

Lyngby Skytteforening blev stiftet i 1869. Dengang var der, på grund af det spændte forhold til Tyskland, stor interesse for skyttesagen, og skytteforeningen indkøbte i første omgang 3-4 geværer til deling mellem de mange medlemmer.

På billedet fra ca. 1895 er medlemmerne opstillet til fotografering, og som det ses, har næsten alle nu et gevær.

I de første år var der skydebaner bag Uggeløsegaard og i Vassingerød, hvor man skød på 200 m baner, så det er nok en af de to lokaliteter, vi ser.

Ved vores første efterårsmedlemsmøde, vil vi vise nogle af Arkivets mange gamle og nye fotos fra de utallige foreninger i vores område.

PROGRAMMET

Onsdag den 29. oktober 2014 kl. 19.30 på Kirkehavegaard

Vore Foreninger

Man hører ofte betegnelsen 'Foreningsdanmark', når talen kommer på udviklingen af det danske velfærdssamfund og samspillet mellem de mange frivillige foreninger og det offentlige - og ja, der er og har været rigtig mange foreninger også i vores kommune. Arkivleder **Birthe Skovholm** har været i Arkivet billedsamling og fundet nye og gamle fotos fra de mange kulturelle og kirkelige foreninger, idræts- og ungdomsforeninger, beboerforeninger m.m., der har været i vores område.

FH-klubbens Fugleskonge 1981

Margrethe Dybdahls relief af Oskar Jensen med trompet i Lyng Kirketårn

Tirsdag den 18. november 2014 kl. 19.30 på Kirkehavegaard

Keramikreliefferne på Allerød Rådhus

I 1976 købte Allerød Kommune den samling keramiske relieffer, der i dag hænger på Allerød Rådhus og kaldes 'Allerød-frisen'. Reliefferne er lavet af Nordsjællandske Keramikere som 'adgangstegn' til deres udstilling på Engholmskolen samme år, og vi har fået tidligere kulturchef **Leif Frausing** til at fortælle om frisen og historien bag de enkelte relieffer.

NORDBANEN 150 ÅR Sidesporene

Siden indvielsen af Nordbanen i 1864 er der sket meget, og det viste sig snart, at jernbanetransport – af andet end passagerer, - gav store muligheder for industrierne nær banen. Vi vil her se nærmere på området mellem Birkerød og Lillerød og de sidespor, der gjorde banen mere effektiv, ikke mindst teglværkerne. Nordsjælland havde mange værker, og nogle blev direkte anlagt ved banen. I Birkerød lå omkring år 1900 fire, nok mindre teglværker langs hovedgaden, syd for byen kom ét

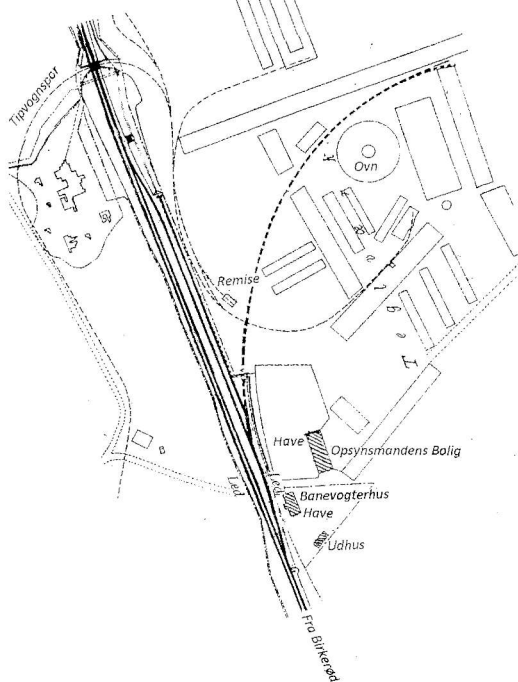
(Tornevang) og derefter Blovstrød og Allerød samt to værker i Hammersholt.

Blovstrød Teglværk

Allerede i 1873 etablerede Sjællandske Jernbane Selskab (SJS) et sidespor og holdeplads ved Blovstrød Teglværk, der i 1860'erne var opført ved banen af fabrikant Kähler, og derfor kaldet 'Kählers Teglværk'. Jernbaneselskabet stod for sporene og teglværksejeren betalte de videre stikspor ind på værket. Teglværket ansatte den nødvendige opsynsmand og indrettede bolig, ekspedition, telegraf og billetsalg i en ende af den endnu eksisterende administrationsbygning.

På billedet af 1930'ernes Blovstrød Teglværk ses tydelig det lange kurvede stikspor langt ind i værket. Der holder godsvogne på det inderste sidespor, men om den lange række godsvogne i det sydgående spor bare er forbikørende - eller holder og venter - ved vi ikke. Fotoet svarer ikke helt godt til plantegningen!

Side- og stikspor ved Blovstrød Teglværk 1936. Desuden ses noget af det omfattende skinneforløb for tipvogne. Forbindelsen mellem Vestre og Østre Teglværksvej var, indtil gangtunnelen kom, bare en overgang med led. Lettere omtegnet med tydeligere tekster.

Billetterne var kun til III. klasse, og kun til nabostationerne, men det var også kun godstogene, der overhovedet standsede her. De tunge lokomotiver måtte ikke belaste de spinkle stikspor, hvorfor rangering af godsvogne måtte ske med heste. Senere, i 1914, bestemtes det yderligere, at de nu tungere lokomotiver heller ikke måtte bruge selve sidesporet. Holdepladsen blev aldrig så officiel, at den kom med i køreplanerne, og de få passagerer kom med i lokomotivet.

I 1921 forsøgte Blovstrød sogneråd

at overtale jernbanen, nu DSB, til at lade enkelte persontog standse her, men det blev afslået for at spare det dyre personale, en sådan opgradering ville kræve. I 1928 prøvede Blovstrød Kommune igen, denne gang med underskrifter fra 200 husstande, men DSB afviste igen: der kunne ikke blive tale om station her før det planlagte dobbeltspor, der her uheldigvis var sidste fase af sporarbejdet, som først blev startet i 1933.

Høvelte

Til gengæld blev der forberedt perronplads mellem de to spor ved Høvelte 500 meter syd for teglværket. Tanken var en trappe ned fra viadukten ved Høveltevej, men det blev aldrig til noget. Først i 1964 blev trinbrættet anlagt ved det nordgående spor for at betjene de mange soldater ved de to kaserner. I øvrigt efter kraftige opfordringer fra regimentsbladet 'Teleposten's værnepligtige redaktør, der var fra Lillerød. Trinbrættet i Høvelte bliver brugt af de

Høvelte trinbræt (i baggrunden) med pladsen til den aldrig udførte perron mellem sporene. 2013.

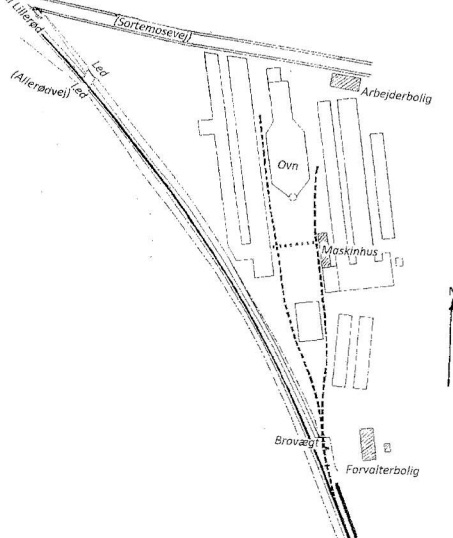

sene og tidlige tog fra København, og kan være lumsk for småslumrende Allerødpassagerer, der er vant til at skynde sig ud når toget standser *efter* Birkerød!

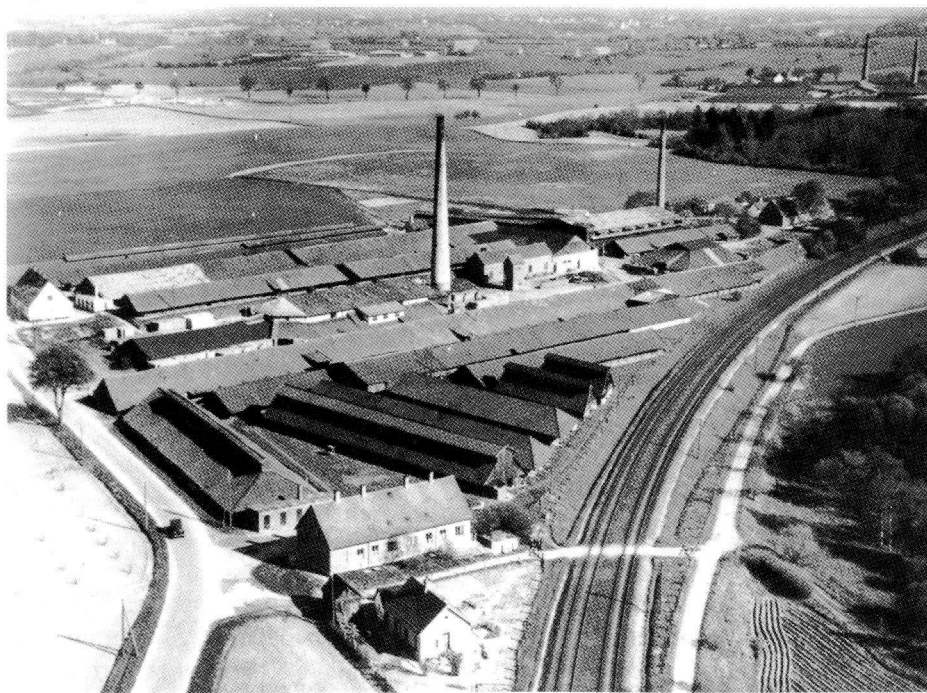
Allerød Teglværk

Der er under én km mellem Blovst-rød og Allerød Teglværker. I 1874-75 opførte Fritz H. Friederichsen i kom-pagniskab med teglværksejer Clausen fra Gadevang et teglværk og senere i 1882 den store Ny Allerødgaard af egne mursten.

Teglværket fik navnet Allerød Tegl-værk, fordi området lå tæt på Allerød-lokaliteten, og fra 1881 blev der an-lagt et stikspor fra banen sydfra til

Sporplan med stikspor til Allerød Tegl-værk 1910. Lettere omtegnet med tyde-ligere tekster.

Allerød Teglværk ved banen, ca. 1955, hvor stiksporene er fjernet. Nederst ses det endnu eksisterende ledvogterhus fra dengang Allerødvej førte over sporet til Sortemo-sevej. Stien over sporene gav forbindelse til nogle nyttehaver.

til læsning af godsvogne. Også her måtte teglværket selv sørge for rangering med heste. I 1883-87 var der for søgsvis billetsalg fra ekspeditions-kontoret i bestyrerboligen, men da der kun var tale om godstog med enkelte passagerer – og kun for folk med ærinde på værket, blev det aldrig nogen økonomisk succes. I året 1885-86 solgtes således kun én billet! Alligevel genoptog man billetsalget fra 1923 til 34.

Der var god brug for stiksporene. Lige indenfor på værket delte det sig i to, der gik op på begge sider af ovenen.

Helt fra starten afsendtes mængder af mursten mod hovedstaden også fra dette teglværk. Da det gik bedst, afhængig af byggeriets konjunkturer, drejede det sig om 10.000 tons, mens der den anden vej leveredes ca. 1.000 tons kul. Efterhånden tog lastbilerne over, og i 1936 nedlagde DSB sidesporet. Allerød Teglværk lukkede ned i 1965, og arealet blev overtaget af Lyngby Tømmerhandel, der flyttede til mere plads -og beholdt navnet. Det kunne nok undre de togrejsende at møde Lyngbys navn igen, men tidligere hed skiltet Faxe Kalkbrud, som siden 1947 havde ejet værket.

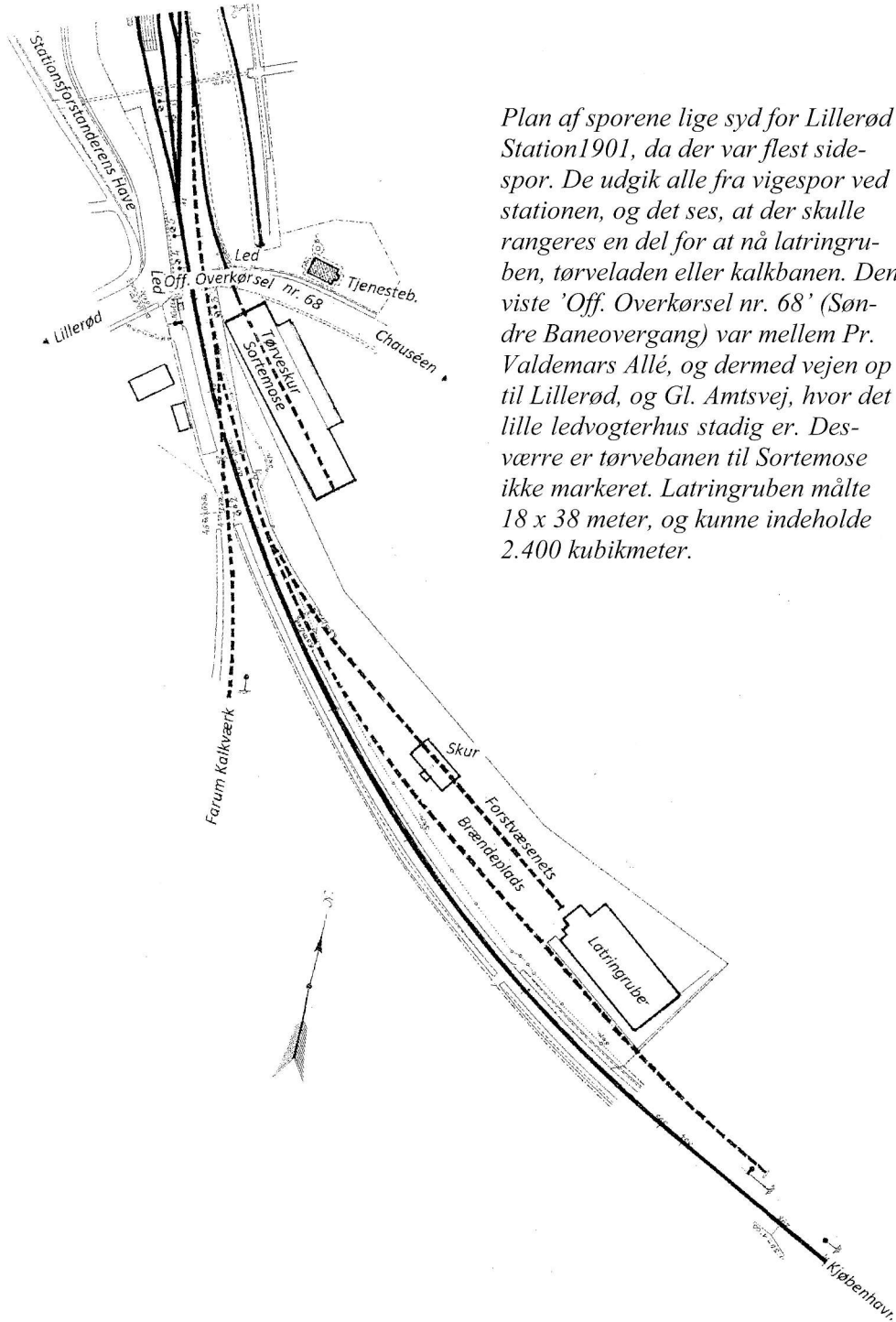
Ideen med jernbaneadgang kom også til en anden af egnens store virksomheder, og i 1920'erne opkøbte møbel-firmaet Fritz Hansens Eft. alle Lillerødgården Gravenstens jorder, der gik ud over Geddemosen til den nuværende Skovvangsskolen med henblik på at udflytte møbelfabrikken til jern-

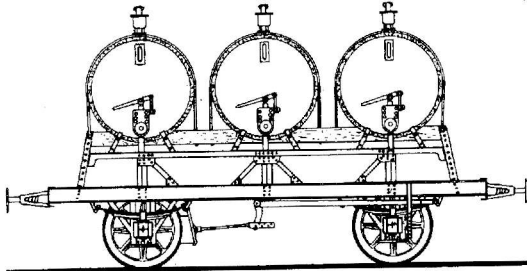
banen. Idéen døde nok også med lastbilernes indtog, for det blev (heldigvis) ikke til noget ved Geddemosen. Uden for vort område fik også de to teglværker i Hammersholt jernbaneadgang. Tipvognssporene, der bragte ler til Hammersholt, har ellers fyldt godt op i Allerød Kommune, for de gik fra Hammersholt over Børstingerød Mose til Kollerød og videre gennem Røglevejsområdet helt til gravene ved nuværende 'Årtusindskifteskovene'.

Lillerød

Historien om Nordbanen hænger jo sammen med jernbaneskiner, og for at afslutte sidesporene er vi nødt til at gemme anlægget af Lillerød Station til senere, for herfra udgik en hel del sære linjer.

Allerede i 1872 anlagdes et privat sidespor fra stationen og sydpå, hvor det havde forbindelse med en smalsporsbane til tørveskærene i Sortemose, og der opførtes en meget stor rødmalet tørvelade mellem banen (enkeltsporet) og Gl. Amtsvej, nær Søndre Baneoverkørsel. Under 1. Verdenskrig uden kulimport blev der behov for enorme mængder tørv, der afsendtes fra stationen i Lillerød. Men efter krigen gik behov og forsendelser drastisk ned, og i 1925 nedlagdes sidesporene, bl.a. for at give plads til det planlagte dobbeltspor på banen. Samtidig planlagdes også Sortemosevej gennem Sortemosen, hvorfor tørvebanen og den store tørvelade blev nedlagt ligesom skovvæsenets brændelade.

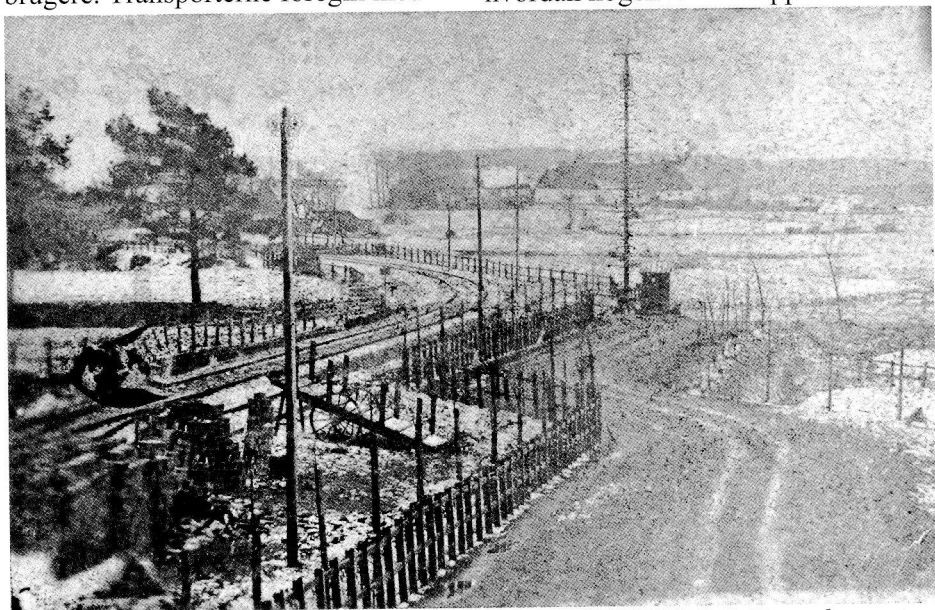

Latrinvogn fra 1890 med de tre trætønder, der tilsammen kunne rumme 10.000 liter.

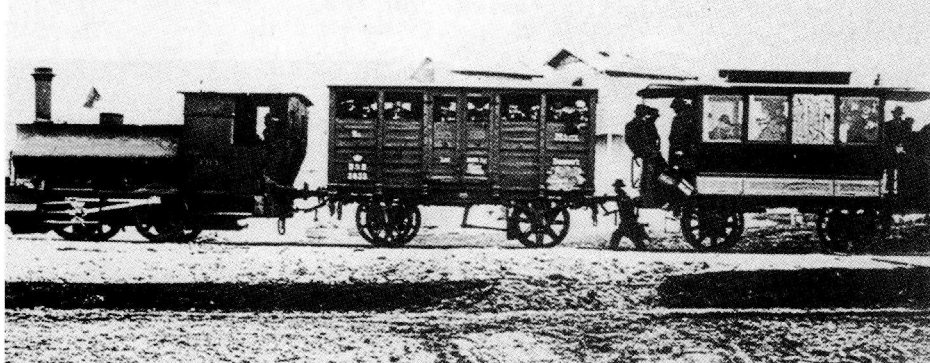
I området opstod siden Ravnsholt Savværk - uden baneadgang. Fra 1891 startede en ny og helt anderledes godstransport til Lillerød, idet opsamlet latrin fra Københavns natrenovation blev kørt med banen fra et stort depot ved Lersøen til bl.a. Lillerød (egentlig Allerød, men stationen hed jo Lillerød dengang), hvor den gode gødning afsattes til egnens jordbrugere. Transporterne foregik med

specialbyggede godsvogne med store trætønder. Det skete, at sommerheden fik så meget gang i gæringen, at de store tønder revnede på vejen herop! I 1900 byggedes et stort latrinoplag i et betonstøbt bassin af KGR (Københavns Grundejeres Renholdningsselskab) ved et sidespor syd for stationen, på banens østside og stort set overfor Lillerød Vandværk, som kom nogle år efter.

Renholdningsselskabet købte den lille trelængede gård over for på Allerødvej 27 til som administration, og meget naturligt blev den kaldt 'Møggården' efter den gode vare, slet ikke noget skældsord. Der går naturligvis gode historier om det 'lækre' oplag, om stank, om robåden, der skulle holde overfladen uden skorpe, og hvordan nogen faldt i suppen. Nok

Et sjældent fotografi viser området syd for stationen (1880-90'erne) Vi ser den oprindelige stærke kurve på den énsprogede bane, det solide hegn og den høje signalmast med trin og i baggrunden anes Gl. Allerødgaard og 'Møggården'.

Geologer på udflugt fra Lillerød til Nymølle-gravene med kalkbanens gamle lokomotiv foran en godsvogn og en ombygget hestesporvogn (1908) før sporene blev fjernet.

var latrinen en velsignelse for jordbrugerne, af hvilke over 600 underskrev en forbøn, da der var tale om at nedlægge oplaget, fordi byens sartere næser kæmpede mod stanken og sundhedsfaren. Først i 1925, hvor hovedstaden var blevet kloakeret, og kunstgødning havde overflødiggjort latringødningen, opgav man oplaget og sprængte det solide bassin samtidig med tørveladens fundament. Side-sporet blev fjernet, og banens stramme kurve rettet lidt ud.

Der var en del sidespor ved Lillerød Station, der havde udviklet en mere strategisk betydning for banen: der var spor til aflægning af gods, tørv, brænde og latrin, men også større baneprojekter.

I Nymølle havde man gravet kalk i århundreder, og efterspørgslen til hovedstadens udbygning var vokset, så man i 1899 måtte aflaste hestevogns- trafikken til nærmeste station, Lillerød. 'Interessentskabet Lillerød-Farum Banen' havde lagt spor til en normalsporet jernbane de 8 km til kalkværket i Nymølle og startede trafikken i 1900. Vi har her i 'Nøglehullet' (2/2009) indgående fortalt historien

om kalkbanen, men alligevel dette: Tilslutningen til Lillerød Station udgik fra latrindepotets sidespor og kørte parallelt med Depotvej til Ravns-holt og syd om Krathbjerg til Lyng Overdrev, forbi Høveltsbjerg og ned til værket i Nymølle (A/S Farum Kalkbrud.) Af Nordbanens stationer valgte man Lillerød, selvom Birkerød ligger tættere på København og har samme afstand til Nymølle, men de tidligere transporter med hestevogne gik også til Lillerød. Her blev godsmængden næsten ottedoblet, for udover kalken transportede DSB store mængder skærver til de mange nye baneanlæg i København. De mange km jernbane fik kun 5 år, for da Slangerupbanen åbnede i 1906 var denne klart hurtigste vej til hovedstaden, og snart pillede man sporene op mellem Lillerød og Høveltsbjerg, for kalkværket kørte fortsat grus herfra. Helt fik man dog ikke fjernet alt: I 1963 var jeg med til at grave fundament til spejderhytten på Depotvej, og stødte på enkelte svellesøm, for kalkbanen gik lige her.

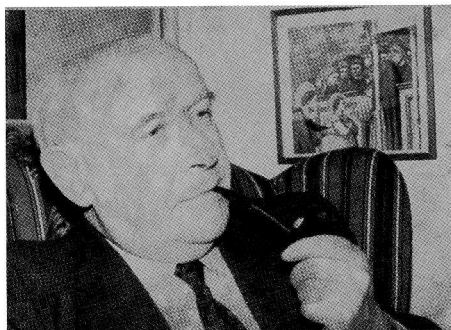
Ole Høegh Post □

EKSPPROPRIERING I SJÆLSMARK

Sjælsmark har været i medierne i nu længere tid efter beslutningen om at indrette udrejsecenter for afviste asylansøgere på den gamle kaserne, og det er næppe slut foreløbig.

Landsbyen Sjælsmark hører under Blovstrød Sogn, men er nu som bekendt havnet i Hørsholm Kommune, hvilket ikke helt afholder os fra at interessere os for den lille landsby, der trods nye tider har haft historie fælles med Blovstrød i århundreder. I 1952 skred man i Forsvarsministeriet til en drastisk ekspropriering af Sjælsmarkbøndernes jorder for at anlægge endnu en kaserne i vort i forvejen belastede garnisonsområde. Den planlagte artillerikaserne blev opført umiddelbart nord for Sjælsmarkvej og klos på den overordentlig bevaringsværdige landsby med de fine stråtækte gårde, ikke mindst Tingstedgaard, en perle blandt de traditionelle sjællandske gårde, som i dag stort set kun kan ses på Frilandsmuseet. I anledning af kasernebyggeriet og vel på grund af artilleriets tunge grej, blev Sjælsmarkvej/Sandholmgårdsvej rettet ud, hvilket yderligere kostede den nordligste gård i Sjælsmark.

Inde i Blovstrød boede den kendte højesteretssagfører Ove Rasmussen, der ud over sit advokatfirma, også kæmpede for de svagere i samfun-

Højesteretssagfører Ove Rasmussen.

det, tog initiativ til fredningen af Grønholmen og senere udgav sin og fru Ingers bog, 'Fortid i Blovstrød' (1972) – og ti år efter blev LAFAKs anden formand.

I den periode fortalte han os meget og meget om Blovstrød, således også om dengang han førte sjælsmarkbøndernes sag overfor ekspropriationsmyndighederne. En version af forløbet leverede han til Hørsholm Egnsmuseums lille skrift om Sjælsmark (ligesom Blovstrød-bogen også i den grønne serie), og historien synes vi er meget aktuel nu, så vi giver ordet til Ove Rasmussen:

'Blandt mange og yderst forskellige oplevelser gennem et mangeårigt virke som advokat tegner der sig et klart erindringsbillede af en novemberdag i 1951. Det var dengang der skulle "afholdes Ekspropriationsforretning i Anledning af Arealerhvervelse m.v. til Anlæg af en Kaserne med tilhørende Øvelsesplads ved Sjælsmark", hvilket berørte et stort antal landbrugere

og andre, hvis ejendomme blev helt beslaglagt eller stærkt beskåret. I nogle tilfælde så meget, at ejerne bad om, at man ville tage resten med, da den ikke havde interesse for dem; i andre tilfælde tog man uden videre huse, som den dag i dag beboes uden at genere de militære formål.

For de implicerede ejere, hvoraf jeg bistod én, begyndte det med en kortfattet meddelelse om, at ekspropriationskommissionen ville ankomme hos dem på en given dato og et omtrentligt klokkeslæt, og sammen med ejeren og hans familie afventede jeg fra kl. 9 be-

givenesshedernes videre udvikling. Efter nogen tids forløb ankom godt en halv snes herrer i diverse biler. I tykke frakker steg de ud og invaderede ejendommen. Imellem dem genkendtes to medlemmer af det lokale sogneråd, mens de andre var aldeles ukendte. Nogle af dem fremmumlede et intetsigende navn, hvis man selv hilste og præsenterede sig, men ingen af dem røbede, hvad deres funktion var. Var de "modparter" – repræsentanter for de instanser, der ville ha' ejendommen? – var de blandt dem, der upartisk skulle dømme i sagen? – var de tekniske

Så tæt blev kasernen opført på Sjælsmark landsby. Set fra Tingstedgaard.

*Sjælsmark før vejens udretning og kasernebyggeriet, set fra vest. Nederst ses Tvil-
linggaard og i landsbyen bemærkes den forsvundne gård længst til venstre (nord)
Ca. 1949.*

rådgivere eller kontormæssigt assisterende?

Nogle af de yngre oprullede tegninger og planer, som de viste til de andre uden at gøre sig ulejlighed med at gøre os bekendt med materialet, og ingen rettede spørgsmål eller henvendelser til os. Indbyrdes konverserende gik de lidt rundt og virkede mest interesserede i at komme videre, og hvis man på må og få ville påpege noget af interesse for dem, reagerede de temmelig åndsfraværende.

Efter et kort ophold brød man op med den besked, at vi kunne komme på kommunekontoret kl. 14, og så forsvandt kortegen til næste ejendom.

Jeg kørte hjem og udarbejdede i adskillige eksemplarer en temmelig oversigt over de momenter, der skønnes relevant for erstatningsberegningen, og til det angivne tidspunkt indfandt vi os på kommunekontoret.

Meget praktisk var alle formiddagens ofre tilsagt til samme tid, og de opholdt sig nu i et forlokale, nervøse og ilde berørte. Snart sad eller stod de grublende, og snart vekslede de adspredte, ligegyldige bemærkninger til hinanden.

Så åbnede en yngre, cigarrygende herre en dør og kaldte en af dem ind. Kort efter kom den pågældende ud igen; lidt rød i hovedet

Sagerne blev afgjort i Blovstrød Kommunekontor, den tidligere skovriderbolig på Kongevejen 80.

og øjensynligt uoplagt til samtale skyndte han sig bort, og den næste blev kaldt ind.

Da det blev vor tur, kom vi ind i et lokale, hvor alle herrerne fra i formiddags sad broderligt sammen om et langt bord, åbenbart vedervægede ved en fælles frokost og dampende på cigarerne.

Vi fik anvist plads ved den nederste bordende, og jeg regnede med, at det nu ville blive opklaret, hvem der var hvem, og at der så skulle foregå en slags forhandling, men i begge henseender tog jeg fejl. En af herrerne læste i et stykke papir og meddelte som et færdigt resultat, hvor meget min klient skulle have i erstatning for jord og bygninger, der "ansås for afstået straks", og han oplyste, at vi enten kunne sige ja med det samme eller få tilbuddet udleveret skriftligt med 14 dages acceptfrist.

Blev der mod forventning ikke accepteret, ville sagen gå til taksa-

Sjælsmark på kort fra 1957, dengang man ikke medtog militære hemmeligheder som en kaserne, men tjenestebo-ligerne på Tingstedet er med.

Vi fik nu et væsentligt bedre tilbud, men da jeg gjorde et par indvendinger mod det, reagerede et af sognerådsmedlemmerne. Han, der vel var med som en garant for lokale interesser, oplod nu for første og eneste gang sin røst med en forarget bemærkning om, at jeg burde være tilfreds, han syntes overfor de høje herrer fra hovedstaden lidt fløv over, at der i sognet fandtes så besværlige folk. Det lykkedes dog at få tilføjet en bestemmelse om, at ejeren måtte fjerne sit hønsehus og nogle værdifulde frugtbuske, før bulldozerne tog fat, og med dette tillæg accepterede vi det forhøjede tilbud.

Det generede mig, at en borger, der i god tro møder hos en talstærk offentlig forsamling, der tvinger ham til at afstå sit hjem og sit erhverv, kommer ud for et forsøg på at underbyde ham m.h.t. prisen, og at han skulle nødsages til for egen regning at engagere advokatbistand for at få, hvad der tilkommer ham.

Og hele behandlingsformen var så aldeles afvigende fra de retsnormer, jeg kendte fra flere års møder i landets talrige retter lige fra Kjellerup til Christiansborg.

Da jeg i de følgende år havde gjort tilsvarende erfaringer i andre ekspropriationssager, gjorde jeg i en kronik i Politiken systemet til genstand for en skarp kritik.

Om det er den, der har haft nogen virkning på rette sted, vides ikke, men jeg kan da på mine gamle dage glæde mig over, at der er sket væsentlige forbedringer.

Hele behandlingsformen er nu langt mere åben og loyal, og foruden erstatning ydes der også dækning for rimelige advokatudgifter.’

□

Tingstedgaard er velbevaret landsbyidyl – i en landsby stærkt påvirket af attillerikasernen og måske snart et udrejsecenter for afviste asylansøgere.

"DREJEREN" KRISTEN PEDERSEN

Af Henning Pedersen

Jeg er født i 1929 på førstesalen i murer Frederiksens villa, en pæn hvidkalket villa, der lå på Vinkelvej (nu Fritz Hansensvej) nr. 11 – cirka der, hvor 'Netto' ligger på Allerød Torv i dag. Villaen lå noget tilbage på grunden, og der blev senere solgt en grund fra ud mod Vinkelvej, hvor der blev bygget et Menighedshus i røde sten.

Mine forældre Kirstine (1894-1987) og Kristen Pedersen (1892-1968) havde mødt hinanden i Odense. Min far var født i Ringe og blev udlært trædrejer, men søgte til Odense, da der var bedre muligheder for at få arbejde der. Min mor var født i Sønderum, men efter min morfars var kommet ved en arbejdsulykke, flyttede min mormor til Odense.

Da det var svært at finde arbejde i årene efter første verdenskrig, drog min far i to perioder som håndværkssvend 'på Valsen' til Tyskland, Frankrig og Belgien. I den anden periode traf han 'den unge' Fritz Hansen i Paris. ('Unge' Fritz var søn af fabrikant Christian E. Hansen og barnebarn af møbelfabrikkens stifter). Fritz Hansen skulle hjem og være med i ledelsen af FH, og han tilbød min far arbejde, hvis han havde lyst til at komme til Lillerød.

Lillerød

I 1924 kom far til Lillerød og fik som lovet arbejde på 'savværket', som FH blev kaldt i daglig tale, fordi fabrikken var startet som savværk til den 'ældre' Fritz Hansens møbelsnedkeri, der lå på Christianshavn.

Min far indlogerede sig hos vognmand Julius Jensen (Frederiksborgvej 16), hvis kone drev pensionat. Min far boede alene i byen indtil 1925, hvor mor kom fra Odense, og de blev gift.

De boede til leje - først på Aggebovej og derefter hos murer Frederiksen på Vinkelvej – indtil de kunne flytte ind i et nybygget hus på Lyngevej 8 (nu Gl. Lyngevej) som nabo til boghandler Lønholdt i nr. 6, der havde forretning på M.D. Madsensvej.

Grunden på Lyngevej var egentlig en

Julius Jensens vognmandsforretning på Frederiksborgvej 16 med ukendt dreng.

dobbeltgrund, som min far havde købt sammen med en bekendt, men han trak sig og far overtog hans parcel.

Huset stod færdigt i 1930, men efter nutidens målestok var standarden lav. Der var selvfølgelig kakkelovne og i køkkenet et komfur, der varmede dejligt om vinteren, men om sommeren var det alt for varmt, så madlavningen foregik på primusapparater.

Da der hverken var kloakering eller vandværk i byen, gik køkkenafløbet til en septiktank og videre til en sivebrønd. Brugsvandet kom fra en brønd i gården, der både havde en udendørs-pumpe og et rør ind i køkkenet til en håndpumpe.

Brønden kunne om sommeren være et problem, når den blev tør, for vores brønd lå åbenbart ikke på nogen god vandåre. Den var fra starten 12 alen (ca. 7½ m) dyb, men den blev gravet dybere to gange.

'Drejerens Hus' på (Gl.) Lyngvej 8, (2012)

Kristen Pedersen ved drejebænken på Fritz Hansens Møbelfabrik.

Når den gik tør måtte vi hente vand hos naboen, hvis brønd åbenbart lå på en bedre åre og som også var et par alen dybere.

Da Lillerød Vandværk blev etableret i 1935, fik vi indlagt vand – og så var der ikke flere problemer med det. Det indlagte vand affødte uvilkårligt et større vandforbrug, der nogle steder skabte problemer med spildevandet, og byen blev da også kloakeret et par år efter, med et rensningsanlæg med afløb til Børstingerød Mose – på det sted, hvor Lillerød Rensningsanlæg stadig ligger.

Sygekassen

Min far var tidligt kommet i bestyrelsen for den lokale sygekasse, 'Blovst-rød-Lillerød Sygekasse', som den hed. Det var i 1925, altså året efter han han var kommet til byen.

Huset på Frederiksborgvej 26 har haft mange funktioner, bl.a. sygekassen. Nedrevet 1982 for at give plads til boligforeningens boligblokke.

I 1929 blev han næstformand, og i 1930 blev han kasserer, og fra 1935-39 var han formand. I 1939 blev han fuldtidsansat som inkassator og nogle år senere som kasserer med fast arbejdstid på kontoret.

Da far blev kasserer i 1930, blev der indrettet kontor i et af værelserne på første sal i vores nybyggede hus på Lyngvej, og her sad han hver fredag eftermiddag (antagelig fra kl. 16 til 18), og hvor folk så kunne komme og betale kontingent.

Nogle år senere flyttede kontoret til en villa på Frederiksborgvej mellem autoværkstedet 'Autobørsen', der var ejet af Poul Rasmussen, og Lillerød Dampbageri på hjørnet af M.D. Madsensvej.

En del år senere flyttede kontoret til M.D. Madsensvej i et toetagers hus med tre forretningslokaler, der for længst er revet ned, og da min far gik på pension i 1959, flyttede kontoret igen til Frederiksborgvej, denne gang til en ejendom ved siden af Musiker-gården (nu advokat Kim Schoop).

Min far var en meget aktiv og udadvendt mand, der også fik tid til bl.a. at sidde i Drejerforbundets hovedbestyrelse og Socialdemokratisk Vælgerforenings bestyrelse i en årrække.

I perioden 1937 til 1946 sad han i Lillerød Sogneråd på den krævende post som socialudvalgsformand - det var ikke rart at skulle sige nej de grædende koner, der kom og bad om penge til mad eller brændsel, når mændene havde drukket det meste af ugelønnen op.

Far gik på pension i 1959 og nød nogle gode år indtil sin død i 1968

Min mor

Som tidligere nævnt kom min mor til Lillerød i 1925 fra Odense, hvor hun havde været stuepige hos en apoteker Lotz.

I Lillerød blev min mor ansat som hushjælp hos familien Lotz, der boede i villaen 'Landro' på M.D. Madsensvej (jeg antager, at det var noget familie til apotekeren). 'Landro' var en stor flot villa på hjørnet af

Sygekassekontoret lå til venstre i 'kaffe-the-huset', der senere blev hvidt og ejet af Bikuben. Nedrevet 1989

Villa Landro, senere kendt som 'Egerup', 'Cottoncoat-lageret' og Sportsmagasinet. Nedrevet 1972.

Madsensvej og Irisvej. Hvor længe min mor var ansat der, ved jeg ikke, men i 1939 begyndte hun som rengøringsassistent på sygekassekontoret på Frederiksborgvej. Det var hårdt, især de hårde vintre under krigen. Sommetider var vandet frosset, og min mor måtte tage en spand vand med hjemmefra for at kunne vaske gulvene.

Min mor sluttede som rengøringsassistent på sygekassekontoret i 1957 efter 17 års ansættelse.

Få år efter fars død fik min mor tilbudt en lejlighed i Solvænget, hvor hun boede indtil sin død i 1987.

Øgenavne

Selvom min far, på grund af sit arbejde i sygekassen, af mange blev kaldt 'Sygekassemanden', så var der mange, især blandt de ældre, der omtalte ham som 'Drejeren'.

Om det er typisk for tiden før og under anden verdenskrig og for små bysamfund, hvor stort set alle kender hinanden, ved jeg ikke, men i Lillerød var der mange, der havde øgenavne – ikke drilagtigt ment, men simpelthen fordi det var nemmere, for så

I Lillegaards længer lå 'Lillerød Fjekræ- og Kaninslagteri', - måske årsag til øgenavnet. Stuehuset er der endnu.

vidste alle præcist, hvem man talte om. Her er nogle, jeg kan huske:

Lad mig begynde med 'Dyreplageren' ('Gotlieb-Dyreplager'). Det var ironisk ment, for han var ovenud god ved sine dyr. Han var gårdmand fra Lyngø-verdrev, og f.eks. når han kom til byen med en lille let hestevogn, som andre ville have én hest for, så havde han spændt to heste for vognen. De måtte ikke anstreges, og det kunne ses på hestene, der var meget venærede.

'Christian Guld tand' hed sådan, fordi han havde en guld tand – og det var ikke almindeligt for en arbejdsmand dengang.

'Christian Hestehoved' havde simpelthen navn efter sin ansigtsform.

'Viola-Karl's' kone hed Viola.

'Jernbanekiosken' hvor 'Fama-Christian' residerede.

'Maler-Peter' var værkfører på Fritz Hansens malerværksted. Han var noget af en 'tøj-jon', og der var i en del år konkurrence mellem ham og bankfuldmægtig Thorum fra Hillerød Landbobank (senere Lokalbanken og Handelsbanken) om at være Lillerøds mest velklædte herre.

'Fama-Christian' blev efter sigende kaldt sådan, fordi han tidligere havde distribueret en margarine med navnet FAMA-margarine. Sammen med sin kone drev han i mange år 'Jernbanekiosken' i en træbygning med tjærepaptag, der lå på samme sted som stationskiosken ligger i dag. Der var kiosk i den ene ende, og i den anden var der cykelparkering - selvfølgelig mod en mindre betaling for at cyklen

stod i tørvejr og under opsyn, men også et sted, hvor nogle stiltfærdigt drak nogle bajere.

Det mest bizarre navn var 'Flad Hest og Vogn' – et besynderligt navn, som jeg ikke ved, hvor kommer fra.

'Muldvarpeskuddet' blev en mand kaldt, fordi han var pukkelrygget - det navn kunne nok siges at være lidt ondt.

Det var for det meste mænd, der fik øgenavne, men jeg husker én dame, der blev kaldt 'Guld-Else' på grund af sin hårfarve.

'Snus-Carl' brugte så meget snus, at det var umiddelbart synligt, og 'Central-Niels' hed sådan, fordi hans kone passede telefoncentralen.

Nyt i arkivet: *Andelsmejeriet Baunedal lå nordligst i Lyngø overfor gården Baunedal. Det meget store, håndkolorerede Sylvest Jensen-luftfoto har hængt i mejeriets kontor hos giverens farfar. Gården tv er Brønshøjgaard. Mejeriet blev i 1972 opkøbt af Borup Mejeri og nogle år senere nedrevet.*

Træsnit 1972

ARKIVET HAR ARVET ALICE BUCHHAVE

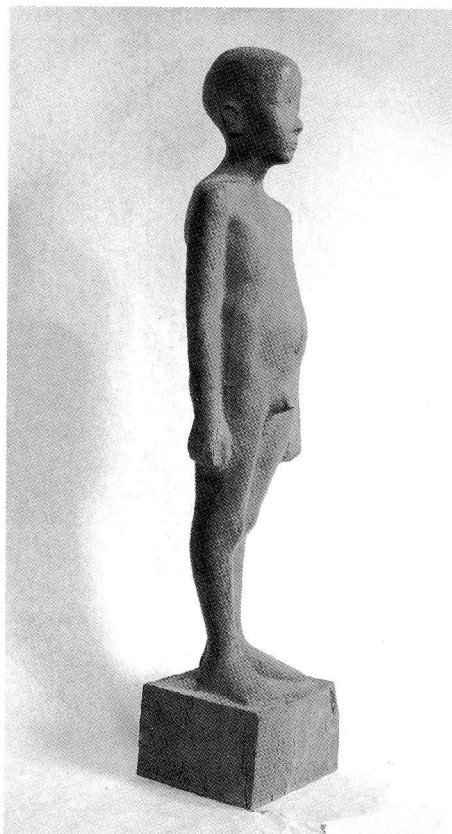
Som det sikkert er mange bekendt, døde kunstneren Alice Buchhave den 15. maj i år, 96 år gammel. Hun blev uddannet på Kunstakademiets Billedhuggerskole under Utzon Frank, og hendes afgangsopgave 'Stående Dreng' blev tilkendt Akademiets lille guldmedalje. Efterfølgende blev hun en flittig udstiller bl.a. på Charlottenborg, hvor 'Stående Dreng' i 1947 fik disse anerkende ord fra kritikeren Otto Gelsted: 'Drengen ligner en prins fra Tel el Amarna med sin struttende mave, strittende skulderblade, åndfulde baghoved og flade fødder'. Alice Buchhave var dybt smigret over kritikken, - hendes lillebror, der havde stået model, var knap

så begejstret over 'den struttende mave' og 'de flade fødder'.

Selv med et stort talent og gode anmeldelser var - og er - det svært at klare sig økonomisk for en kunstner, så Alice Buchhave uddannede sig til skolelærer, og hun kom i 1950 til Lillerød Skole, hvor hun blev en elsket lærer og kollega.

Da hun blev 60 år trappede hun ned på skolen for at hellige sig sin kunst, og det blev til mange udstillinger af tegning, akvareller og skulpturer både i Allerød og på landsplan.

'Stående dreng' har vi også fået i denne version, skåret i træ, 1947, h:48 cm.

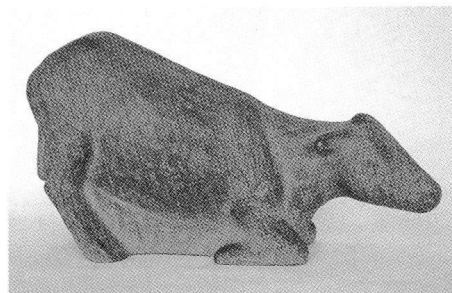

Alice Buchhave fandt inspirationen til 'Hest, mand og kvinde'(1969) og 'To heste' (1945), da hun boede i Humlebæk

Allerede i 1994 havde Alice Buchhave testamenteret sine figurer, tegnin-

Gedemalkeren (1990) og Ko, der rejser sig (1986) er eksempler på nogle af de mange mindre figurer af husdyr i brændt ler.

ger og mosaikker til LAFAK, og da hun i 2001 flyttede fra Kirkevænget til plejehjemmet Solvænget, fik Arkivet en hel del af de større skulpturer og mosaikker, som hun ikke kunne finde plads til i sit nye hjem. Samtidig skrev hun en oversigt med

Siddende pige i oregonpine er nok et forarbejde til pigen, der blev monument på Lillerød Kirkegård. (1955-57) h: 70 cm

To jugoslaviske flygtningemødre med deres børn på vej til indkvartering i en Bingo-hal i Frederikshavn. Set i en avis. 1992, h:28 cm.

historien bag den enkelte genstand: hvem var modellen, hvornår var den lavet osv.

I juni hentede vi 85 store og små figurer og relieffer samt 8 store mapper fyldt med tegninger, skitser, akvareller og fotografier på Lyngehus, hvor Alice Buchhave boede siden branden på Solvænget, og vi håber, at vi efter en registrering kan lave en udstilling med Alice Buchhaves værker sammen med Allerød Kunstforening.

BS

Efterskrift

I forbindelse med arven efter Alice Buchhave, er Lokalhistorisk Arkiv & Forening i Allerød Kommune blevet permanent fritaget for at betale boafgift (arveafgift) - ligesom Kattens Værn og Hjerteforeningen. Det betyder, at hele en eventuel testamentarisk arv går til LAFK uden at statskassen tager en del.

En hel anden detaljeringsgrad ses i de mange træsnit, hvoraf mange er med bibelske motiver. 'Den barmhjertige samaritan' 1988.

Alice Buchhave (1918-2014)

LAFAKs firmamedlemmer

Allerød Bog & Idé
Allerød Dyreklinik
Allerød Fysioterapi og Træning
Allerød Handelsforening
Allerød Planteskole
Allerød Rotary Klub
AllerødTransporten A/S
Alt om Blovstrød
AOC Engholm
Bedre Bad Allerød -VVS Aps.
Billhuset Allerød Aps.
Birkholm Planteskole A/S
Bo' s Autoservice v/ Bo Hansen
BoRent Hjemmeservice Aps.
BrilleHuset Allerød v/ Lene Krogh
Aage Christiansen & Søn Aps.
Click Allerød Foto
Enevoldsen Kommunikation
Anne Franch Møbelpolstring
Handelsbanken i Lillerød

Karin Hermansen Guld - Sølv - Ure
Huset Hauberg
Krukkerne Blomster og Vin
Laser Technical Services A/S
Lillerød Brugsforening –
KVICKLY Allerød

Lillerød Rotary
Lynge Erhvervsforening
Lyngehus
Marianne Møllebro - ejendomsmægler
Møllehøj Landbrug, Lille Lyngby
Nejstgaard & Vetlov, Statsautoriseret
Revisions-A/S

Carl Nielsen & Søn A/S
Nordea Allerød
ROMA Pizzeria & Grill Bar
Schouboefonden
Skjold Burne v/ Claus A. Østberg
V.B. Byggeindustri A/S

Lokalhistorisk Arkiv og Forening i Allerød Kommune, Kirkehavegård, Kirkehaven 10, Lillerød, 3450 Allerød, tlf. 48 170891. Åbningstid: Tirsdage kl. 9.00-13.00 samt efter aftale med arkivleder Birthe Skovholm på mail eller telefon.

Henvendelse kan også ske til:
Ole Høegh Post (formand) tlf. 48 17 53 26 (kun aften)
Wolthersvej 6, Lillerød, 3450 Allerød.

Arkivets e-mailadresse: LAFAK@LAFAK.dk - Hjemmeside: www.lafak.dk

"Nøglehullet" er arkivets og foreningens medlemsblad. Redaktion: Birthe Skovholm, Ole Høegh Post. Tryk: Enevoldsen Kommunikation Aps.
Oplag: 500 eksp. ISSN 0905-4146

September 2014

Fotografier med kendt fotograf: Allerød Nyt s. 23 n, Allerødposten s. 10, Arne Buch s. 19 n, Geologisk Museum s. 9, Per-Olof Johansson s. 2 th, E. Pers Lassen s. 19 ø tv, Gunvor Bjørn Møller s. 18 n, Anders Petersen s. 8, Ole Høegh Post s. 4, 11, 15, 17 n, 18 ø, 19 ø th, 21 n, 22 og 23 ø tv, Jan F. Stephan s. 2 tv, Sylvest-Jensen s. 20.